

Republika Srbija
Ministarstvo za privredu i privatizaciju

**STRATEGIJA RAZVOJA MALIH I SREDNJIH
PREDUZEĆA I PREDUZETNIŠTVA
U REPUBLICI SRBIJI
2003 – 2008.g.**

Beograd, 16. januar 2003.g.

SADRŽAJ

1. Glavni strateški ciljevi u narednom petogodišnjem periodu
2. Najvažniji elementi strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva
3. Sektor malih i srednjih preduzeća – poređenja sa Evropskom Unijom
4. Neizbežni ekonomski izazovi za Republiku Srbiju
5. Glavni strateški pravci razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji
  - 5.1. Podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u prioritetnim privrednim sektorima
  - 5.2. Institucionalna podrška i uvažavanje interesa sektora MSPP
  - 5.3. Uklanjanje pravnih prepreka
  - 5.4. Javni sektor i MSPP
  - 5.5. Izvori finansiranja za sektor MSPP
  - 5.6. Konkurentnost sektora MSPP
  - 5.7. Nova znanja i veštine u sektoru MSPP – obrazovanje i obučavanje
  - 5.8. Promocija izvoza MSPP
  - 5.9. Poslovanje MSPP na domaćem tržištu
  - 5.10. Pripremanje sektora MSPP za digitalno doba
  - 5.11. “Siva” ekonomija
  - 5.12. Analiza stanja u sektoru MSPP
  - 5.13. Objavljivanje i promovisanje Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji
  - 5.14. Sprovođenje Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji i praćenje rezultata
  - 5.15. Međunarodna podrška i tehnička pomoć

1. GLAVNI STRATEŠKI CILJEVI U NAREDNOM PETOGODIŠNjEM PERIODU

Glavni zadatak Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji jeste da kreira okvir za stvaranje održivog, međunarodno konkurentnog i izvozno orjentisanog sektora malih i srednjih preduzeća i preduzetništva (u daljem tekstu: sektor MSPP) u narednom petogodišnjem periodu i na taj način obezbedi ekonomski i društveni boljitak za Republiku Srbiju koji se ogleda u:

- Povećanju životnog standarda i smanjenju razlika između prosečnih primanja u Republici Srbiji i zemljama Evropske Unije,
- Značajnom porastu zaposlenosti,
- Snažnijem i ravnomernijem regionalnom razvoju,
- Jačanju međunarodnih trgovinskih veza, pogotovo sa zemljama Evropske Unije, i
- Povećanju raspoloživih sredstava za ostale društvene sektore, pre svega obrazovanje, zdravstvo i penzione fondove.

U tom smislu Vlada Republike Srbije odredila je dva glavna strateška cilja razvoja sektora MSPP do kraja 2007.g.:

- (1) porast ukupnog broja malih i srednjih preduzeća i privatnih preduzetnika sa oko 270.000 (2002. g.) na oko 400.000 i
- (2) otvaranje preko milion novih radnih mesta u sektoru MSPP.

Veliki broj pokazatelja dobijenih na osnovu uporednih iskustava govore u prilog mogućnosti ostvarivanja definisanih strateških ciljeva. Ostvarivanjem ovih ciljeva odnos broja malih i srednjih preduzeća i privatnih preduzetnika prema ukupnom broju stanovnika i prosečan broj zaposlenih po preduzeću u Republici Srbiji značajno će se približiti proseku Evropske Unije.

2. NAJVAŽNIJI ELEMENTI STRATEGIJE RAZVOJA MALIH I SREDNjIH PREDUZEĆA I PREDUZETNIŠTVA

Glavni elementi strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva su:

- Prioritetni razvoj sektora sposobnih da značajno podstaknu ekonomski razvoj, povećaju zaposlenost i devizni priliv: prerada poljoprivrednih proizvoda, industrijska proizvodnja, turizam i elektronsko poslovanje (e-business);
- Jačanje institucionalne podrške i uvažavanje interesa sektora MSPP na svim nivoima: Ministarstvo za privredu i privatizaciju, Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, regionalne agencije i centri za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva itd.;
- Uklanjanje pravnih prepreka za poslovanje preduzeća i privatnih preduzetnika. Stvaranje novog pravnog okruženja koje će olakšavati, a ne otežavati razvoj sektora MSPP;
- Sprovođenje reformi javnih službi u cilju efikasnijeg pružanja usluga i značajnog smanjenja administrativnih i birokratskih prepreka koje se postavljaju pred sektor MSPP;
- Predlaganje mera za olakšavanje pristupa sektora MSPP izvorima finansiranja;
- Podizanje konkurentnosti sektora MSPP programima razvoja menadžmenta preduzeća, uvođenjem sistema kvaliteta i inovacija;
- Jačanje veza između obrazovnog sistema i naučno-istraživačkog sistema i sektora MSPP. Obrazovni i naučno-istraživački sistemi moraju se više prilagoditi potrebama tržišne ekonomije;
- Povećanje izvoza sektora MSPP;
- Podsticanje prodaje proizvoda i usluga sektora MSPP na domaćem tržištu boljim povezivanjem velikih preduzeća sa MSPP aktivnostima kao što je pod-ugovaranje, stvaranjem uslova za veće

učešće MSPP u javnim nabavkama i većom penetracijom roba široke potrošnje iz sektora MSPP;

- Pripremanje MSPP u Republici Srbiji za digitalno doba razvojem moderne i konkurentne telekomunikacione infrastrukture, podrškom primeni informacionih i komunikacionih tehnologija u poslovanju, podrškom razvoju industrije softvera i elektronskog poslovanja, kao i postepenim uvođenjem principa elektronske vlade (e-government) što bi sektoru MSPP olakšalo obavljanje administrativnih procedura putem Interneta tj. on-line i povećalo mogućnosti za učestvovanje u javnim nabavkama;
- Smanjenje obima “sive” ekonomije istovremenim poboljšanjem ambijenta u kome posluju registrovana preduzeća i privatni preduzetnici i većom koordinacijom rada inspeksijskih službi;
- Poboljšanje statističkog sistema praćenja sektora MSPP koji će kreatorima strategije i politike razvoja ovog sektora, malim i srednjim preduzećima, privatnim preduzetnicima i javnosti pružati adekvatne informacije u vezi sa sektorom MSPP i njegovim doprinosom ekonomskom razvoju;
- Promocija aktivnosti vezanih za pomoć razvoju sektora MSPP kroz kontinuiranu medijsku kampanju;
- Redovno praćenje realizacije Strategije i donošenje godišnjih programa u kojima će se definisati prioritete aktivnosti i sredstva za realizaciju Strategije u narednoj godini; i
- Obezbeđivanje finansijske i tehničke pomoći stranih donatora radi pružanja podrške ostvarivanju prioriteta zadatka razvoja sektora MSPP: stvaranja stimulativnog pravnog i administrativnog poslovnog okruženja za sektor MSPP, otvaranja novih mikro-kreditnih linija i stručne pomoći bankama za razvoj usluga namenjenih sektoru MSPP, povećanja broja regionalnih agencija i centara koji će pružati podršku sektoru MSPP i razvoj programa za podizanje konkurentnosti preduzeća.

3. SEKTOR MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA – POREĐENJA SA EVROPSKOM UNIJOM

Razvoj sektora MSPP u skladu je sa zalaganjem Vlade Republike Srbije za strukturno prilagođavanje domaće privrede po uzoru na tržišne privrede zemalja Evropske Unije, a elementi i mere sadržani u Strategiji baziraju se na pozitivnim iskustvima ovih zemalja i zemalja u tranziciji.

U Evropskoj Uniji postoji dvadeset miliona preduzeća od čega je oko 99% malih i srednjih preduzeća (MSP), a čak 93% MSP ima manje od 10 zaposlenih. MSP su glavni izvor zapošljavanja i stvaranja bogatstva u Evropskoj Uniji:

- Obezbeđuju preko 80 miliona radnih mesta tj. zaposleni u MSP čine dve trećine ukupnog broja zaposlenih u privatnom sektoru Evropske Unije,
- Sektor MSP učestvuje sa 70% u ukupnom prometu u Evropskoj Uniji, i
- Sektor MSP doprinosi 60% ukupnom bruto društvenom proizvodu Evropske Unije.

U martu 2002.g. tokom Samita šefova vlada Evropske Unije u Lisabonu, sektor MSP je označen kao jedan od stubova u postizanju cilja da Evropska Unija postane “najkonkurentnija i najdinamičnija privreda u svetu do 2010.g.”. U junu 2002.g. lideri Evropske Unije su usvojili Evropsku povelju za mala preduzeća, kojom se pozivaju zemlje članice Evropske Unije i Evropska komisija da pruže podršku i pomognu malim preduzećima u brojnim ključnim oblastima, poput obrazovanja i obuke preduzetnika, kao i stvaranjem efikasnijeg zakonodavstva, propisa, poreskog i finansijskog sistema. Na taj način u potpunosti je priznat značaj malih preduzeća i preduzetnika za razvoj, konkurentnost i zaposlenost u Evropskoj Uniji.

4. NEIZBEŽNI EKONOMSKI IZAZOVI ZA REPUBLIKU SRBIJU

Privreda Republike Srbije još uvek se nalazi u nepovoljnoj situaciji usled raspada SFRJ, prekida trgovinskih veza i gubitka tržišta, posledica pogrešne makroekonomske politike tokom devedesetih, izolacije usled međunarodnih sankcija koje su trajale sve do pred kraj 2000.g., kao i desetogodišnjeg kašnjenja u otpočinjanju procesa tranzicije u odnosu na druge bivše socijalističke zemlje.

Iako su političke promene u oktobru 2000.g. dovele do integracije SR Jugoslavije, a time i Republike Srbije, u međunarodne institucije, pospešivanja ekonomskog rasta, obnavljanja trgovinskih veza, smanjenja inflacije, priliva strane pomoći i tehničke podrške i sl., još uvek su ostali važni ekonomski i socijalni problemi koje tek treba rešiti:

- Mali obim proizvodnje koji danas dostiže samo polovinu obima iz 1989.g.;
- Niska kupovna moć stanovništva koja je u Republici Srbiji približno deset puta manja nego u Evropskoj Uniji.

Iako je započeo proces privatizacije, u privredi Republike Srbije još uvek dominiraju velika i neefikasna društvena preduzeća. Veći deo industrijske opreme i tehnologija je zastareo. Nezaposlenost iznosi skoro 30%, a procenjuje se da je još uvek oko 600.000 ljudi zvanično zaposleno u društvenim preduzećima, mada su praktično bez posla. Republika Srbija ima ogroman trgovinski deficit jer uvoz 2,5 puta premašuje izvoz.

Da bi se bitno smanjio jaz između životnog standarda u Republici Srbiji i Evropskoj Uniji u što kraćem periodu vremena, treba izvršiti značajne promene u celokupnom poslovnom okruženju malih i srednjih preduzeća i privatnih preduzetnika. U Republici Srbiji, kao i u drugim zemljama, mala i srednja preduzeća čine skoro 99% svih preduzeća i imaju potencijal da značajno doprinesu preko potrebnom oživljavanju privrednih aktivnosti.

Realizacijom mera Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji na najbolji način će se iskoristiti potencijalni doprinos sektora MSPP razvoju Republike Srbije, otvoriti veći broj novih radnih mesta, ostvariti rast zarada i ubrzati regionalni razvoj. Sve predložene mere realno su ostvarljive, uspešno su preduzimane i u drugim zemljama, predstavljaju glavni trend Evropske Unije u politici razvoja sektora MSP i zasnovane su više na principu reorganizovanja i drugačijeg korišćenja postojećih resursa nego na uvođenju novih skupih programa.

5. GLAVNI STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA I PREDUZETNIŠTVA U REPUBLICI SRBIJI

Glavni strateški pravci razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji u narednom petogodišnjem periodu su:

5.1. Podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u prioritetnim privrednim sektorima

Svaki preduzetnik, malo ili srednje preduzeće ima određenu vrednost za Republiku Srbiju. Međutim, pojedini privredni sektori imaju poseban strateški značaj zahvaljujući svojoj sposobnosti dodavanja nove vrednosti prirodnim resursima, doprinosu povećanja deviznog priliva, uticaju na povećanje zaposlenosti, podsticanju regionalnog razvoja i stvaranju uslova da Republika Srbija

iskoristi mogućnosti koje se otvaraju napretkom informacionih i komunikacionih tehnologija. Imajući u vidu izneto, identifikovana su četiri privredna sektora koja imaju najveći ekonomski potencijal: prerada poljoprivrednih proizvoda, industrijska proizvodnja, turizam i elektronsko poslovanje (e-business).

Prerada poljoprivrednih proizvoda

Poljoprivreda ima poseban značaj za Republiku Srbiju jer stvara oko 20% bruto društvenog proizvoda. Postoje realne mogućnosti za povećanje obima prerade poljoprivrednih proizvoda, uz pretpostavku da se izvrše neophodna ulaganja u kvalitet i marketing.

Industrijska proizvodnja

Iako će vremenom udeo industrije u bruto društvenom proizvodu opasti, ova privredna grana će uvek imati važnu ulogu u privredi Republike Srbije. U nasleđenoj privrednoj strukturi velika koncentracija industrije je u mašinogradnji i metalurgiji. Ovim industrijskim granama predstoji neophodno restrukturiranje, ali ne treba zanemariti akumulirana znanja koja predstavljaju potencijal koji se može iskoristiti za razvoj sektora MSPP u oblasti inženjeringa i kooperacije. Osim toga, MSPP u Republici Srbiji imaju značajne potencijale i u drugim industrijskim granama, uključujući i nove industrijske grane poput audio-vizuelne produkcije kulturnih sadržaja. Jak proizvodni sektor, u kome važno mesto ima sektor MSPP, od presudne je važnosti za razvoj privrede Republike Srbije.

Turizam

Zbog teških okolnosti usled raspada SFRJ, Republika Srbija nema značajnije razvijen sektor turizma. Turizam doprinosi povećanju zaposlenosti i životnog standarda i koristan je za sve regione i sektore, pa stoga njegovo oživljavanje i razvoj predstavljaju prioritet za Republiku Srbiju. Turistički 'proizvod' zemlje podrazumeva kako prirodna bogatstva, tako i izgrađene kapacitete i širok spektar komercijalnih usluga koje obuhvataju hotele i druge vrste smeštaja, restorane i ostale ugostiteljske objekte, prodavnice, saobraćaj i sportske aktivnosti, a usluge u pomenutim oblastima uglavnom pruža sektor MSPP.

Elektronsko poslovanje (e-business)

Najjednostavnija definicija elektronskog poslovanja glasi: "to su sve poslovne transakcije koje se obavljaju elektronskim putem, najčešće preko Interneta". Elektronsko poslovanje je jedan od sektora koji se najbrže razvija u svetu i pruža velike mogućnosti za ekonomski razvoj. Tehnologije koje podržavaju elektronsko poslovanje imaju sve jači uticaj na sve privredne aktivnosti. Republika Srbija ne treba da dozvoli da ostane po strani i mora da učini znatan napor da bi dostigla određene standarde i razvila svoje kapacitete u elektronskom poslovanju. U tom smislu, posebnu pažnju treba posvetiti razvoju industrije softvera u MSPP sektoru, jer Republika Srbija raspolaže mladim kadrovima sa znanjem i iskustvom u ovoj oblasti koja poseduje i značajan izvozni potencijal.

- **Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, u saradnji sa Ministarstvom za privredu i privatizaciju, Ministarstvom trgovine, turizma i usluga, Ministarstvom za nauku, tehnologiju i razvoj i Ministarstvom poljoprivrede i vodoprivrede pripremiće tokom 2003.g. operativne programe razvoja sektora MSPP u oblastima prerade poljoprivrednih proizvoda, industrijske proizvodnje, turizma i elektronskog poslovanja, u skladu sa strategijskim opredeljenjima ovih ministarstava. Nadležna ministarstva pripremiće i predložiti Vladi Republike Srbije potrebne mere za realizaciju ovih programa.**

5.2. Institucionalna podrška i uvažavanje interesa sektora MSPP

Iako je dosta urađeno na pitanju poboljšanja institucionalne podrške sektoru MSPP intenziviranjem aktivnosti ministarstava u pravcu razvoja sektora MSPP i osnivanjem novih agencija, centara i kancelarija za podršku MSPP na nacionalnom i regionalnom nivou, nastaviće se sa aktivnostima kako bi se javni sektor u Republici Srbiji učinio ‘osetljivijim’ za potrebe malih i srednjih preduzeća i preduzetnika.

Osnovne institucije i agencije koje su odgovorne za razvoj sektora MSPP u Republici Srbiji su:

Ministarstvo za privredu i privatizaciju

Ministarstvo za privredu i privatizaciju je odgovorno za definisanje i realizaciju strategije razvoja sektora MSPP. U skladu s tim, Ministarstvo intenzivira svoje aktivnosti preko svoja dva sektora: Sektora za razvoj malih i srednjih preduzeća i Sektora za privatno preduzetništvo.

Ministarstvo takođe aktivno učestvuje u sprovođenju regulatorne reforme u oblastima od značaja za sektor MSPP i te aktivnosti su navedene u poglavlju 5.3: **Uklanjanje pravnih prepreka.**

- **Ministarstvo za privredu i privatizaciju je glavni nosioc aktivnosti stvaranja novog, stimulatnog poslovnog okruženja za sektor MSPP u Republici Srbiji i ima najveću odgovornost za razvoj ovog sektora. Ministarstvo će svoje aktivnosti usmeriti na razvoj sektora MSPP u celini, poklanjajući podjednaku pažnju razvoju i malih i srednjih preduzeća i privatnih preduzetnika.**

Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva

Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, osnovana 2001. g. Zakonom o agenciji za razvoj malih i srednjih preduzeća (“Sl. Glasnik RS” broj 65/2001), odgovorna je, između ostalog, za sprovođenje strategije razvoja MSPP, informisanje Vlade Republike Srbije u vezi sa pitanjima od značaja za sektor MSPP, promociju sektora MSPP, podršku regionalnim agencijama i centrima i kooordinaciju njihovih aktivnosti.

- **Prioritetne aktivnosti Republičke agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u 2003. g. su:**
  - **Priprema predloga operativnih programa razvoja sektor MSPP u oblasti prerade poljoprivrednih proizvoda, industrijske proizvodnje, turizma i elektornskog poslovanja u saradnji sa Ministarstvom za privredu i privatizaciju, Ministarstvom trgovine, turizma i usluga, Ministarstvom za nauku, tehnologiju i razvoj i Ministarstvom poljoprivrede i vodoprivrede, u skladu sa strategijskim opredeljenjima ovih ministarstava;**
  - **Priprema predloga operativnih programa podrške uvođenju sistema kvaliteta, podrške inovacijama u MSPP, jačanja veza između obrazovnog i naučno-istraživačkog sistema i sektora MSPP i poboljšanje položaja MSPP na domaćem tržištu, u saradnji i u skladu sa strategijskim opredeljenjima ministarstava nadležnih za ove oblasti;**
  - **Koordinacija i pružanje podrške aktivnostima regionalnih agencija i centara za razvoj MSPP;**
  - **Promotivne i PR aktivnosti, kao podrška sektoru MSPP; i**

- **Planiranje i uvođenje informacionih sistema i usluga koje bi pomogle sektoru MSPP.**

Regionalne agencije, centri i kancelarije za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva

Vlada Republike Srbije, u saradnji sa stranim donatorima, podržava osnivanje mreže regionalnih agencija i centara za razvoj MSPP širom Republike Srbije. Regionalne agencije, centri i kancelarije pružaju sektoru MSPP veliki broj informativnih i savetodavnih usluga, kao i programa obuke, direktno ili posredno preko kvalifikovanih poslovnih konsultanata. Do kraja 2002.g. otvoreno je deset regionalnih agencija i centara i to u: Beogradu, Kragujevcu, Kruševcu, Nišu, Novom Pazaru, Novom Sadu, Subotici, Užicu, Zaječaru i Zrenjaninu. Nekoliko regionalnih agencija i centara ima i lokalne pod-centre. U ovom trenutku, mreža regionalnih agencija i centara pokriva oko 60% teritorije Republike Srbije, bez Autonomne pokrajine Kosova i Metohije.

- **Regionalne agencije i centri imaju važnu ulogu u razvoju MSPP i biće realizatori i katalizatori konkretne podrške vlasnicima i menadžerima malih i srednjih preduzeća i preduzetnicima u početnoj fazi njihovog rada kao i tokom rasta i razvoja. Prioritet Vlade Republike Srbije je da proširi i ojača ovu mrežu tako da celokupan spektar savetodavnih poslovnih usluga bude dostupan širom Republike Srbije, kao i da poboljšava kvalitet i raznovrsnost usluga koje pružaju regionalne agencije i centri.**

Zastupanje interesa sektora MSPP

Osnovan 2001.g., Preduzetnički savet predstavlja novi nacionalni forum u kome predstavnici javnog sektora i sektora MSPP zajedno rade na rešavanju problema sa kojima se suočava sektor MSPP, kako bi pospešili njegov dalji razvoj. Zajedno sa udruženjima preduzetnika i privrednim komorama Preduzetnički savet zastupaće interese sektora MSPP.

- **Nadležna ministarstva saradivaće sa Preduzetničkim savetom i drugim udruženjima privrednika i razmatriti njihove predloge i preporuke.**

5.3. Uklanjanje pravnih prepreka

Sektor MSPP u Republici Srbiji, radnje i mala i srednja preduzeća, suočavaju se sa vrlo složenim postupcima i propisima u fazi započinjanja poslovanja, svakodnevnom poslovanju i u slučaju prestanka rada. Poštovanje ovakvih propisa i procedura predstavlja značajno opterećenje i trošak za ograničene finansijske, upravljačke i kadrovske resurse u sektoru MSPP.

Vlade zemalja članica Evropske Unije i drugih tržišnih ekonomija, preduzetnike i vlasnike malih i srednjih preduzeća sve češće shvataju kao važne ekonomske činioce koje treba podstaći i koje treba regulisati samo kada je to zaista neophodno.

U Republici Srbiji treba stvoriti uslove da sektor MSPP ubuduće posluje u mnogo jednostavnijem i sigurnijem pravnom okruženju, polazeći od načela da je cilj zakona i propisa da omogući rad preduzećima i preduzetnicima, a ne da postavlja prepreke. Do sad su već učinjeni značajni prvi koraci u okviru regulatorne reforme u cilju stvaranja boljih uslova za osnivanje i poslovanje malih i srednjih preduzeća i preduzetnika. U 2002.g. inicirana je izmena saveznog Zakona o preduzećima ("Sl. List SRJ" broj 36/2002) i izmenjen je Zakon o privatnim preduzetnicima ("Sl. Glasnik RS" broj 35/2002) čime je, između ostalog, pojednostavljen postupak registracije ukidanjem obavezne prethodne inspeksijske kontrole za najveći broj delatnosti, a započet je rad i na stvaranju potpuno novog, jedinstvenog sistema registracije koji će značajno pojednostaviti i olakšati postupak osnivanja preduzeća i radnji. Takođe, poboljšana je zakonska regulativa iz oblasti radnog prava i donet je skup poreskih zakona radi stvaranja podsticaja za investicije i zapošljavanje novih radnika. U završnoj fazi izrade ili usvajanja nalazi se i niz drugih važnih zakona poput Zakona o izgradnji

objekata i planiranju, Zakona o zaštićenim transakcijama, Zakona o lizingu, Zakona o stečaju i Zakona o Garancijskom fondu. Takođe, pripremljena je publikacija “Preduzetnik u novom zakonskom okruženju” u saradnji sa nadležnim republičkim institucijama i uz podršku Evropske agencije za rekonstrukciju, za potrebe inspeksijskih i registracionih organa.

Važan korak u regulatornoj reformi u ovoj oblasti bila je studija “**Poboljšanje zakonskog i administrativnog okruženja za razvoj privatnog sektora u Srbiji**” koju je za potrebe Ministarstva za privredu i privatizaciju izradila međunarodna konsultantska kuća za zakonodavne reforme Jacobs&Ass., a finansirala Svetska banka.

Centralno mesto u procesu stvaranja povoljnijeg pravnog i poslovnog ambijenta za sektor MSPP ima **Međuresorska radna grupa za izradu preporuka za pojednostavljivanje uslova i postupaka osnivanja i razvoja malih i srednjih preduzeća i privatnog preduzetništva (Međuresorska radna grupa za deregulaciju)** sa ovlašćenjima da koordinira aktivnosti različitih ministarstava u ovoj oblasti.

- **Međuresorska radna grupa za deregulaciju iniciraće, revidirati i davati preporuke u vezi sa:**
  - **Svim predloženim zakonima i drugim propisima koji utiču na sektor MSPP, uzimajući u obzir međunarodno prihvaćene norme dobrih zakona i propisa,**
  - **Pripremom i implementacijom pojednostavljenog sistema registracije, i**
  - **Specifičnim merama namenjenim jačanju privatnog sektora.**

Centar za reformu ekonomskog zakonodavstva u Ministarstvu za ekonomske veze sa inostranstvom planira i promovise reformu privrednih zakona na saveznom i republičkom nivou. Kako rad Centra za reformu ekonomskog zakonodavstva utiče na sve grane privrede, on ima veliki značaj i za sektor MSPP.

- **Međuresorska radna grupa za deregulaciju saradivaće sa nadležnim ministarstvima i Centrom za reformu ekonomskog zakonodavstva radi unapređenja zakona koji će doprineti poboljšanju poslovnog okruženja za MSPP.**

5.4. Javni sektor i MSPP

U tržišnim ekonomijama preovladava stav da pravna i zakonska reforma sama po sebi nije dovoljna da bi se stvorio bolji ambijent za poslovanje malih i srednjih preduzeća i preduzetnika, već da ona mora da bude praćena stalnim unapređenjem kvaliteta rada i efikasnosti javnih službi. Efikasnost i odnos administracije takođe utiče na međunarodnu konkurentnost privrede svake zemlje preko efekta koji ima na poslovno okruženje. Potencijalna korist od reforme javnog sektora, koja se ogleda, između ostalog, u smanjenju troškova poslovanja, smanjenju državne administracije za potrebe privrede (samim tim i poreskog opterećenja) i poboljšanju kvaliteta i efikasnosti državne administracije, međunarodno je priznata. Efikasna državna administracija od suštinskog je značaja za buduću ekonomsku konkurentnost Republike Srbije i u realizaciji tog cilja najveću odgovornost imaju:

Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, kao novo ministarstvo koje je osnovano 2002.g. i koje je odgovorno za modernizaciju i reforme državne uprave u Republici Srbiji; i

Agenciju za unapređenje državne uprave Vlade Republike Srbije koja je osnovana 2001.g. sa ciljem da pruža operativnu i ekspertsku podršku u implementaciji reforme državne uprave.

- **Uz pomoć ovih institucija obezbediće se da Republika Srbija razvije troškovno efikasnu, efektivnu i odgovornu državnu upravu, a sektor MSPP biće jedan od korisnika planiranih reformi. Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Agencija za unapređenje državne uprave Vlade Republike Srbije i nadležna ministarstva pripremiće predloge i inicijative za poboljšanje rada javnih službi koje najviše utiču na sektor MSPP, a naročito na poboljšanje rada poreske administracije, carinske administracije, sudstva i inspeksijskih službi.**

5.5. Izvori finansiranja za sektor MSPP

Obezbeđivanje finansijskih sredstava predstavlja jedan od glavnih problema sektora MSPP u Republici Srbiji. Tokom devedesetih godina, štedni ulozi građana u bankama zloupotrebjeni su čime je izgubljeno poverenje građana. Većina ličnog kapitala koji sada postoji u Republici Srbiji čuva se u gotovini van finansijskih institucija i kanalsanje ovih resursa u direktne investicije ili bankarski sistem neće biti lako. Iako poverenje u bankarski sistem raste, a vrednost depozita je porasla na 666 miliona evra (oktobar 2002.g.), potrebno je vreme da se povrati poverenje u komercijalne banke.

Vlada Republike Srbije i nadležna ministarstva preduzeli su brojne aktivnosti da se olakša pristup sektora MSPP izvorima kapitala, uključujući Fond za razvoj Republike Srbije i Program samozapošljavanja Republičkog zavoda za tržište rada. Osnivanje Garancijskog fonda Republike Srbije je nova inicijativa Vlade Republike Srbije sa ciljem da se olakša pristup kreditima za MSPP. Značajnu pomoć preduzećima da razviju inovativne proizvode pružilo bi osnivanje Fonda za razvoj inovacija.

I pored velikog značaja ovih aktivnosti, Vlada Republike Srbije može da obezbede samo deo kapitala potrebnog za ostvarivanje ciljeva ove strategije. U svakoj tržišnoj ekonomiji privatni sektor je dominantan izvor finansijskih sredstava za razvoj sektora MSPP i Republika Srbija u tom smislu ne predstavlja izuzetak. Stoga je potrebno da se pronađu novi mehanizmi za olakšavanje priliva privatnih investicija u mala i srednja preduzeća i za potrebe privatnih preduzetnika.

Iako njihove kreditne sposobnosti rastu, domaćim bankama nedostaje iskustvo u odobravanju kredita sektoru MSPP. Intenziviranje poslovanja komercijalnih banaka sa sektorom MSPP zahteva i veća raspoloživa finansijska sredstava i promene u stavovima banaka prema kreditiranju sektora MSPP.

- **U narednom periodu stvoriće se uslovi za osnivanje privatnih investicionih fondova namenjenih finansiranju MSPP.**
- **Veća dostupnost kredita za sektor MSPP ostvarivaće se i kroz aktivnosti Garancijskog fonda i donatorsku pomoć u vidu mikrokreditnih linija praćenih tehničkom podrškom bankama za razvoj usluga namenjenih sektoru MSPP, uključujući i obuku zaposlenih za ocenjivanje kreditnih zahteva MSPP.**

5.6. Konkurentnost sektora MSPP

Slaba konkurentnost većine domaćih preduzeća, odnosno njihovih proizvoda i usluga na stranim, ali sve više i na domaćem tržištu jedan je od najvećih problema u privredi Republike Srbije.

Brojni spoljni i unutrašnji faktori utiču na konkurentnost preduzeća, od kojih su najbitniji:

Razvoj menadžmenta

Ukoliko Republika Srbija želi jaka, konkurentna i efikasna preduzeća, njima moraju da upravljaju efikasni i dobro obučeni menadžeri. Razvoj menadžment veština i sposobnosti predstavlja prioritet strategije razvoja MSPP. Širok spektar usluga baziranih na pružanju informacija, poslovnih saveta i programa obuke namenjenih razvoju menadžmenta obezbediće se kroz regionalne agencije i centre za razvoj sektora MSPP. Same regionalne agencije i centri neće biti u mogućnosti da pružaju sve ove usluga direktno, pošto će spektar usluga biti vrlo širok. U većini zemalja, specijalizovani poslovni konsultanti predstavljaju glavne pružaoce ovih usluga u oblastima kao što su finansijski menadžment i planiranje, marketing, kvalitet i sl.. Tržište konsultantskih usluga za MSPP u ovom trenutku nije dovoljno razvijeno u Republici Srbiji, naročito van Beograda, i jedna od glavnih funkcija regionalnih agencija i centara jeste da budu katalizatori njihovog razvoja.

Sistem kvaliteta

Praktično je standardan zahtev za sva MSPP koja izvoze u zemlje članice Evropske Unije da imaju potvrdu o uvedenom sistemu kvaliteta. Pitanje standarda kvaliteta veoma je značajno za sektor MSPP u Republici Srbiji i efikasan program uvođenja sistema kvaliteta dostupan svim zainteresovanim u sektoru MSPP predstavlja prioritet.

Inovacije

Inovacije treba shvatiti kao kontinuirano poboljšanje proizvoda, usluga i procesa unutar preduzeća. U poslednjih nekoliko godina mnoga preduzeća u Republici Srbiji bila su u situaciji da se bore za opstanak na tržištu i nisu imala resurse koje bi investirala u poboljšanje i razvoj proizvoda i usluga. Postojeći kapaciteti za podršku preduzećima u razvoju i testiranju novih proizvoda ili poboljšanju postojećih biće identifikovani i procenjeni u narednom periodu na osnovu čega će biti kreiran programa za podršku razvoju i primenu inovacija.

Ministarstvo za nauku, tehnologiju i razvoj pripremiće pravni okvir za razvoj Republike Srbije kao inovativnog društva kojim će se regulisti formiranje i rad inovacionih centara, poslovno-tehnoloških inkubatora i naučno-tehnoloških parkova, transfer znanja i rezultata naučnih i razvojnih istraživanja u preduzeća u cilju razvoja inovativnih i međunarodno konkurentnih proizvoda i korišćenje i zaštita intelektualne svojine. Ministarstvo kulture i javnog informisanja i Komisija za borbu protiv "piraterije" posebno će se angažovati u borbi protiv "piraterije", specifičnom problemu u oblasti zaštite intelektualne svojine.

- **Konkurentnost na stranom tržištu predstavlja ključno pitanje za Republiku Srbiju i MSPP. U skladu sa tim, značajan doprinos pružiće projekat organizacije USAID o konkurentnosti i ekonomskoj efikasnosti u Republici Srbiji. Tokom godinu dana, koliko traje projekat (novembar 2002.g. – novembar 2003.g.), ispitaće se problem konkurentnosti sa kojim se suočava Republika Srbija. Rezultati projekta ukazaće na potrebne korake koje Republika Srbija treba da preduzme da bi razvila efikasnu i internacionalno konkurentnu privredu, uključujući i sektor MSPP.**
- **U cilju povećanja konkurentnosti, podstićaće se razvoj tržišta privatnih obrazovnih i konsultantskih usluga za potrebe MSPP u Republici Srbiji oslanjajući se i na tehničku pomoć stranih donatora.**
- **Ministarstvo za nauku, tehnologiju i razvoj će u saradnji sa Republičkom agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u 2003.g. pripremiti programe za podršku razvoju i primeni inovacija, kao i uvođenja sistema kvaliteta i elektronskog poslovanja u sektoru MSPP. U cilju efikasnijeg poslovanja MSPP posebno će se podržati integrativni pristup primene standarda kvaliteta poslovanja, kompjuterizacije poslovnih**

procesa i direktnog povezivanja sa partnerima i kupcima posredstvom Interneta (primenom portala, standardizovanih elektronskih poruka i dr.)

5.7. Nova znanja i veštine u sektoru MSPP – obrazovanje i obučavanje

U narednom periodu neophodno je da se redefinišu veze između privrede, odnosno preduzeća, sa obrazovnim sistemom i naučno-istraživačkim sistemom. Važan zadatak predstavljaće prilagođavanje obrazovnih i naučno-istraživačkih usluga potrebama nove tržišne privrede u kojoj velika preduzeća nemaju više tako značajnu ulogu. Za puno aktiviranje ekonomskog potencijala sektora MSPP važno je da obrazovanje i programi obuke budu prilagođeni potrebama sektora MSPP.

- **Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, u saradnji sa Ministarstvom prosvete i sporta i Ministarstvom za nauku, tehnologiju i razvoj ispitaće načine na koje se obrazovni i naučno-istraživački sistemi mogu prilagoditi potrebama tržišne ekonomije, uopšte, i sektora MSPP, posebno.**

5.8. Promocija izvoza MSPP

Raspad SFRJ i međunarodne sankcije imali su teške posledice na trgovinski bilans Republike Srbije. Uvoz u Republiku Srbiju je dva i po puta veći nego izvoz. Rast izvoza od kritične je važnosti za Republiku Srbiju, a sektor MSPP može da pruži značajan doprinos u ovoj oblasti. U februaru 2001.g. Vlada Republike Srbije osnovala je Agenciju za strana ulaganja i promociju izvoza Republike Srbije (SIEPA) koja, između ostalog, treba da pruži pomoć izvozno orijentisanim malim i srednjim preduzećima.

- **Veća alokacija resursa na aktivnosti podsticanja izvoza u SIEPA-i i podrška stranih donatora, zajedno sa merama za podizanje konkurentnosti domaćih preduzeća navedenim u ovoj strategiji, vodiće povećanju izvoza MSPP.**

5.9. Poslovanje MSPP na domaćem tržištu

Jedan od ciljeva Vlade Republike Srbije jeste da sektor MSPP postigne međunarodnu konkurentnost. U tom smislu, neophodno je postići predhodnu konkurentnost sektora MSPP na domaćem tržištu i to u ambijentu otvorene tržišne privrede. Sektor MSPP u svim zemljama značajno je prisutan na domaćem tržištu i koristi lokalne tržišne mogućnosti. Postoje tri glavne oblasti delovanja koje treba da omoguće bolji pristup MSPP domaćem tržištu.

Kooperantsko povezivanje MSPP sa velikim preduzećima

Međunarodni trend već nekoliko decenija je da se velika industrijska preduzeća koncentrišu na ključne aktivnosti, a da za mnogobrojne druge aktivnosti, kao koperante, angažuju specijalizovana MSPP. Uspostavljanje ovakvih odnosa smatra se da ima presudan značaj za konkurentnost u sektoru industrije. Osim toga, razgranata mreža MSPP kao kooperanata predstavlja pozitivan faktor za podsticaj direktnih stranih investicija. Procesi privatizacije i restrukturiranja velikih društvenih preduzeća treba da uključe i razvoj ovakvih poslovnih odnosa sa sektorom MSPP.

Uključivanje sektora MSPP u javne nabavke proizvoda kao što su uniforme, školski nameštaj, oprema za bolnice, građevinski materijal i sl.

Velika preduzeća obično imaju konkurentsku prednost u pogledu zadovoljavanja zahteva i propisa sistema tenderske nabavke, ali su vlade mnogih zemalja preduzele mere da obezbede ravnopravniji položaj sektora MSPP kroz bolje informisanje i jednostavnije tenderske procedure. Narodna

Skupština Republike Srbije usvojila je novi Zakon o javnim nabavkama ("Sl. Glasnik RS" broj 39/2002) u julu 2002.g., a Agencija za javne nabavke je u procesu osnivanja.

Veća penetracija roba široke potrošnje sektora MSPP

Na domaćem tržištu, u maloprodaji, nalazi se veliki broj artikala poreklom iz različitih država. Iako je domaće tržište ograničeno po veličini, značajan spoljnotrgovinski deficit ukazuje na potrebu za većim učešćem domaćeg sektora MSPP na domaćem tržištu.

- **Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva pripremiće predloge za podsticanje boljeg poslovanja sektora MSPP na domaćem tržištu.**

5.10. Pripremanje sektora MSPP za digitalno doba

Vlade razvijenih zemalja sve se više oslanjaju na mogućnosti koje pruža Internet da bi poboljšale pristup sektora MSPP informacijama i postigle veću jednakost MSPP i velikih preduzeća u oblastima kao što su npr. javne nabavke. Napredak u razvoju elektronske vlade (e-government) koja će imati značajan uticaj na sektor MSPP predviđa se u svim zemljama članicama Evropske Unije tokom sledećih nekoliko godina, tako da se očekuje da će MSPP uskoro biti u mogućnosti da ispune većinu svojih zakonskih i administrativnih obaveza "on-line".

- **Jedan od ciljeva Ministarstva za nauku, tehnologiju i razvoj je ostvarivanje vizije "informatičkog društva" u Republici Srbiji. Pitanje primene savremenih informatičkih i komunikacionih tehnologija predstavlja prioritet razvoja sektora MSPP jer posredno utiče na sadašnju i buduću konkurentnost ovog sektora i predstavlja zadatak Ministarstva za nauku, tehnologiju i razvoj. U tom smislu, Ministarstvo za nauku, tehnologiju i razvoj sačinice program za podsticaj primene informatičkih tehnologija u sektoru MSPP.**
- **Ministarstvo za nauku, tehnologiju i razvoj podstaciće razvoj preduzeća koja se bave razvojem softvera i usluga putem Interneta jer se na taj način ne samo razvija domaća industrija softvera, već se stvara bolja podrška informatičkim sistemima domaćih preduzeća, čime ona podižu kvalitet i efikasnost svog poslovanja.**
- **Nova Agencija za javne nabavke sarađivaće sa Republičkom agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, Ministarstvom za nauku, tehnologiju i razvoj i Zavodom za informatiku i Internet u vezi sa razvojem portala za javnu nabavku koji će poboljšati tenderske mogućnosti za sektor MSPP.**

5.11. "Siva" ekonomija

Termin "siva" ekonomija odnosi se na dozvoljene, nekriminalne poslovne aktivnosti koje se obavljaju van poreskog sistema. Svaka zemlja ima određeni stepen "sive" ekonomije, ali je obim ovih aktivnosti naročito značajan u privredama zemalja u tranziciji. Procenjuje se da "siva" ekonomija u Republici Srbiji čini čak jednu trećinu bruto nacionalnog dohotka i da je u njoj angažovano oko milion ljudi. Problemi koji se javljaju usled izuzetno velikog obima "sive" ekonomije protežu se od smanjenja prihoda od poreza do neloyalne konkurencije, pogotovo sektoru MSPP. Pošto "siva" ekonomija stvara mogućnost većeg zapošljavanja, nije namera da se ove aktivnosti eliminišu, već da se one postepeno prevedu u formalne tokove.

- **Smanjenje obima "sive" ekonomije ostvariće se kombinacijom stvaranja boljih uslova poslovanja, uvođenjem mera kao što je porez na dodatnu vrednost, suzbijanjem neregistrovanih aktivnosti i njihovim prevodenjem u legalne tokove. Vlada Republike**

Srbije je odlučna u nastojanju da smanji obim “sive” ekonomije i preduzeće sve potrebne mere kako bi ostvarila ovaj cilj.

5.12. Analiza stanja u sektoru MSPP

Kvalitetni, precizni i ažurni podaci o poslovnim aktivnostima i rezultatima sektora MSPP od ključnog su značaja za uspešno planiranje budućih razvojnih mera namenjenih ovom sektoru. Trenutno raspoloživi statistički podaci i načini praćenja ovog sektora ne mogu da pruže dovoljno dobru podlogu za sprovođenje ovih aktivnosti.

- **Tokom 2003.g. Evropska agencija za rekonstrukciju u okviru projekta “Ne-finansijska pomoć razvoju MSP u Srbiji” izvršice procenu svih potencijalnih izvora podataka o sektoru MSPP i odrediće načine na koje bi podaci mogli biti izdvojeni i iskorišćeni za navedene potrebe.**

5.13. Objavljivanje i promovisanje Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji

Informisanje javnosti o Strategiji razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji predstavlja prioritet kako bi se obezbedila što veća podrška ostvarivanju važnog ekonomskog cilja - stvaranja uspešnog i dinamičnog sektora MSPP. Strategija razvoja MSPP donosi se u situaciji kada su šira javnost i jedan deo javnog sektora u Republici Srbiji nedovoljno informisani ili imaju nedovoljno afirmativan stav u odnosu na privatna preduzeća i preduzetnike. Efikasno obaveštavanje o tome šta Vlada Republike Srbije preduzima u cilju pružanja podrške sektoru MSPP i zašto to čini, neophodno je da bi se prevazišli negativni stavovi prema privatnim preduzećima i preduzetništvu.

- **Ministarstvo za privredu i privatizaciju i Republička agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva kontinuirano će obaveštavati, putem medija, širu javnost o napretku u realizaciji Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji.**

5.14. Sprovođenje Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva u Republici Srbiji i praćenje rezultata

Ministarstvo za privredu i privatizaciju koordiniraće aktivnosti svih institucija koje imaju ulogu u sprovođenju ove strategije.

- **Ministarstvo za privredu i privatizaciju izveštavaće Vladu Republike Srbije o toku realizacije Strategije i koordiniraće izradu godišnjeg izveštaja o realizaciji Strategije. Na kraju svake godine, počev od 2003.g., Ministarstvo za privredu i privatizaciju definišaće u godišnjem programu prioritetne aktivnosti i sredstva za realizaciju Strategije u narednoj godini.**

5.15. Međunarodna podrška i tehnička pomoć

Pomoć stranih donatora za razvoj privatnog sektora je veoma dobrodošla, jer pomaže oporavak i razvoj privrede Republike Srbije.

- **Vlada Republike Srbije će nastojati da obezbedi i usmeri pomoć donatora na prioritetne zadatke razvoja sektora MSPP i to: stvaranja stimulativnog pravnog i administrativnog poslovnog**

okruženja za sektor MSPP, otvaranja mikro-kreditnih linija i stručne pomoći bankama za razvoj usluga namenjenih sektoru MSPP, razvoj mreže regionalnih agencija i centara i sprovođenje programa namenjenih podizanju konkurentnosti MSPP.